

Munich Personal RePEc Archive

From Kapodistrias to Kallikrates: Local Government Reforms and Cooperative Strategies in Eastern Macedonia and Thrace

Ioannidis, Panos

14 September 2015

Online at <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/66614/>
MPRA Paper No. 66614, posted 14 Sep 2015 14:18 UTC

1η Διημερίδα Ερευνητικής Δραστηριότητας του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών, 2-3 Απριλίου 2014

**Από τον Καποδίστρια στον Καλλικράτη: Θεσμικές Μεταρρυθμίσεις της Τοπικής
Αυτοδιοίκησης και Συνεργατικές Στρατηγικές στην Ανατολική Μακεδονία και
Θράκη**

Παναγιώτης Γ. Ιωαννίδης[#]

Περίληψη

Η εργασία έχει ως βασικό αντικείμενο, τη μελέτη των επιδράσεων που υπέστησαν οι συνεργατικές στρατηγικές από την υλοποίηση των θεσμικών μεταρρυθμίσεων της τοπικής αυτοδιοίκησης. Η εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων του «Καποδίστρια» και του «Καλλικράτη», δημιούργησε νέες συνθήκες τυπικής και άτυπης συνεργασίας μεταξύ τοπικών δρώντων. Η μεταβίβαση αρμοδιοτήτων από την κεντρική κυβέρνηση προς την τοπική και την περιφερειακή αυτοδιοίκηση, καθώς και οι συγχωνεύσεις δήμων και κοινοτήτων, δημιούργησαν ένα νέο θεσμικό πλαίσιο. Η έρευνα επιχειρεί να κατανοήσει τις τυπικές και άτυπες μορφές θεσμικής συνεργασίας των τοπικών δρώντων στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη (NUTS II). Με τη χρήση ενός εκτατικού παιγνίου απλής μορφής αναλύονται οι όψεις τυπικών και άτυπων συνεργατικών στρατηγικών. Τα αποτελέσματα της πρωτογενούς έρευνας δεικνύουν ότι οι τυπικές μορφές συνεργασίας δέχθηκαν περισσότερη επίδραση σε σύγκριση με τις άτυπες μορφές, ενώ σημαντικές επιδράσεις δέχθηκε και το κοινωνικό κεφάλαιο. Η ισορροπία του παιγνίου καθορίζεται με την εφαρμογή της μεταρρύθμισης του «Καλλικράτη». Ωστόσο, μπορούν να λάβουν χώρα βελτιώσεις σε πεδία όπως είναι οι όροι κατανομής των επιχορηγήσεων προς τους Ο.Τ.Α. και η υποκίνηση των τοπικών δρώντων σε συνεργατικές δραστηριότητες.

Λέξεις-Κλειδιά: Θεσμικές Μεταρρυθμίσεις, Τοπική Αυτοδιοίκηση, Συνεργασία, Περιφερειακή Ανάπτυξη

JEL Ταξινόμηση: R50, C71

[#] Υποψήφιος Διδάκτωρ, Τμήμα Οικονομικών Επιστημών, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο, Κομοτηνή, 69100, e-mail pioann@ierd.duth.gr

1. Εισαγωγή

Η συνεργασία ανάμεσα στους τοπικούς δρώντες μιας περιφέρειας αποτελεί μια ιδιαίτερα σημαντική μεταβλητή της περιφερειακής ανάπτυξης. Η συνεργασία και η αλληλεπίδραση των τοπικών δρώντων αναδείχθηκε ως κύρια βασική όψη της περιφερειακής οικονομικής δραστηριότητας μετά την αναδιοργάνωση που υπέστη η βιομηχανική οργάνωση, λόγω της υποκατάστασης των φορντικών συστημάτων από πιο ευέλικτες μορφές παραγωγικής δραστηριότητας (Harvey, 1989). Παράλληλα, η υποχώρηση των κεντρικών πολιτικών που ασκούσε το κεντρικό κράτος, άφησε ανοικτό το πεδίο στις περιφερειακές διοικήσεις για ανάληψη δράσεων που ενισχύουν το επίπεδο της τοπικής ευημερίας (Amin, 1999).

Οι στρατηγικές συνεργασίας των τοπικών δρώντων δεν βασίστηκαν αποκλειστικά σε επιχειρηματικά χαρακτηριστικά, αλλά επηρεάστηκαν και από κοινωνικοοικονομικά, θεσμικά, πολιτιστικά και διοικητικά στοιχεία των περιφερειών. Η συνεργασία που αναπτύχθηκε ανέδειξε την σημασία όχι μόνο των τυπικών αλλά και των άτυπων μορφών αλληλεπίδρασης, στη λειτουργία και την ανάπτυξη των περιφερειακών οικονομιών. Ωστόσο, η τυπική διάσταση των θεσμών λειτούργησε ως το θεμέλιο αυτών των συνεργασιών καθώς επικύρωνε τον ρόλο των τοπικών και περιφερειακών αυτοδιοικήσεων στην ενίσχυση της αποκέντρωσης (Hieras & Getimis, 2011).

Σκοπός της έρευνας είναι να διερευνήσει την επίδραση που άσκησαν οι δύο πρόσφατες θεσμικές μεταρρυθμίσεις της τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα (Καποδίστριας & Καλλικράτης-N. 2539/1998 & N. 3852/2010 αντίστοιχα). Οι επιδράσεις που μελετώνται αναφέρονται στις τυπικές μορφές (διακυβερνητική συνεργασία-τοπική αυτοδιοίκηση), και στις άτυπες μορφές συνεργασίας (κοινωνικό κεφάλαιο-τοπική επιχειρηματικότητα. Μελέτη περίπτωσης της έρευνας, είναι η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη (NUTS-II), μια περιφέρεια που αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα ανάπτυξης (Eurostat, 2012).

Η μεθοδολογία βασίζεται στη διενέργεια πρωτογενούς έρευνας, που έλαβε χώρα στον χώρο της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Παράλληλα, χρησιμοποιούνται στοιχεία από τη Θεωρία Παιγνίων ώστε να καταστεί εφικτό το ευρύτερο πλαίσιο της αλληλεπίδρασης ανάμεσα στην περιφέρεια και στην κεντρική κυβέρνηση κατά την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων. Τα αποτελέσματα της έρευνας τονίζουν ότι οι επιδράσεις που δέχθηκαν οι τυπικοί θεσμοί βρέθηκαν σε υψηλότερα

επίπεδα από τους άτυπους θεσμούς, ενώ η ισορροπία του παιγνίου υποδεικνύει τον σημαντικό ρόλο που εξακολουθεί να ασκεί η κεντρική κυβέρνηση στην περιφερειακή πολιτική.

Το άρθρο διαρθρώνεται ως εξής: Μετά την εισαγωγή, ακολουθεί στη δεύτερη ενότητα η βιβλιογραφική επισκόπηση. Στην συνέχεια περιγράφεται το μεθοδολογικό πλαίσιο της έρευνας. Στην τέταρτη ενότητα προσδιορίζονται τα αποτελέσματα της έρευνας και αναλύεται η ισορροπία του παιγνίου. Στην τελευταία ενότητα συνοψίζονται οι βασικές διαστάσεις της έρευνας.

2. Βιβλιογραφική Επισκόπηση

Η ενδοπεριφερειακή συνεργασία απέκτησε μείζονα σημασία ως στρατηγική αντιμετώπισης των προβλημάτων ανάπτυξης των περιφερειών, κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980. Η υποχώρηση του φορντισμού ως μαζικού συστήματος βιομηχανικής οργάνωσης σε συνδυασμό με τη υποβάθμιση του ρόλου που είχε το κεντρικό κράτος στον σχεδιασμό και στην υλοποίηση των προγραμμάτων περιφερειακής πολιτικής αποτέλεσαν τα βασικά αίτια του συγκεκριμένου μετασχηματισμού (Amin & Thrift, 1995). Ως αποτέλεσμα, αναδείχτηκαν νέες προοπτικές τόσο στη δραστηριοποίηση των τοπικών δρώντων, όσο και στον ενεργότερο ρόλο των τοπικών/περιφερειακών διοικήσεων στην υποστήριξη της περιφερειακής ανάπτυξη (Bathelt & Gluckler, 2003).

Οι θεσμοί συνεργασίας αναβαθμίστηκαν, καθώς λειτούργησαν ως μέσα πρόσδεσης των δρώντων σε κοινά αποδεκτές στρατηγικές. Οι αξίες, οι νόρμες, οι πεποιθήσεις και το ευρύτερο κοινωνικό, πολιτιστικό και διοικητικό πλαίσιο του οικονομικού περιβάλλοντος θεμελίωσαν τους όρους συνεργασίας (Hazakis, 2010). Η αλληλεπίδραση που αναπτύχθηκε μεταξύ των τοπικών δρώντων, ανέδειξε την σημασία της τυπικής και της άτυπης συνεργασίας, με την πρώτη διάσταση να λαμβάνει τις μορφές της τοπικής αυτοδιοίκησης και της διακυβερνητικής συνεργασίας, και τη δεύτερη τις μορφές του κοινωνικού κεφαλαίου και της τοπικής επιχειρηματικότητας (Hazakis & Ioannidis, 2014).

Η τοπική αυτοδιοίκηση συνιστά τη βάση ανάπτυξης των τοπικών συνεργασιών, διότι διαμορφώνει το θεσμικό πλαίσιο της αλληλεπίδρασης των δρώντων (Lalenis & Liogas, 2002). Η ενίσχυση της τοπικής/περιφερειακής διοίκησης με αρμοδιότητες που επιτρέπουν την αποτελεσματική παρέμβαση της στα τοπικά res

publica, θεμελιώνει τη διαδικασία ενίσχυσης της τοπικής ευημερίας μέσα από θεσμικές παρεμβάσεις (Kuhlmann, & Wollmann, 2011). Καθώς η τοπική αυτοδιοίκηση αποτελεί το βασικό διοικητικό θεσμό της περιφέρειας, η λήψη των κατάλληλων αρμοδιοτήτων από την κεντρική κυβέρνηση, λειτουργεί έμμεσα και ως το κατάλληλο σήμα για συμμετοχή των δρώντων στον σχεδιασμό και στην υλοποίηση των τοπικών πολιτικών.

Αντίστοιχα, σημαντική συνεισφορά στην ενίσχυση της περιφερειακής ανάπτυξης, έχει η διακυβερνητική συνεργασία. Η συνεργασία ανάμεσα στην περιφερειακή/τοπική αυτοδιοίκηση και στην κεντρική κυβέρνηση, επιφέρει σημαντικές οικονομίες κλίμακας και αποτελεσματικότερη διαχείριση των πόρων (Feiock, 2009). Το ίδιο μπορεί να υποστηριχθεί και για την συνεργασία μεταξύ τοπικής και περιφερειακής διοίκησης σε οριζόντιο και κάθετο ιεραρχικά επίπεδο. Είναι ευνόητο ότι και σε αυτή την περίπτωση, η θετική αποτίμηση των δράσεων συνδέεται με την υποκίνηση των δρώντων σε συνεργατικές δράσεις (Park, 2005).

Στις άτυπες μορφές συνεργασίες, κεντρικό ρόλο έχει η τοπική επιχειρηματικότητα. Η σύνδεση αυτού του θεσμού με την περιφερειακή ανάπτυξη εκκινεί από τις δραστηριότητες ευέλικτης εξειδίκευσης, θεμελιώνεται με την εδραίωση των συμπλεγμάτων παραγωγής (clusters), και οικοδομείται με συνεργατικές μορφές που συμπεριλαμβάνουν τη μάθηση και τη γνώση στο τοπικό παραγωγικό-συναλλακτικό κύκλωμα (Gordon & Mc Cann, 2000;Maskell, 2001). Είναι αξιοσημείωτο ότι, βασικό χαρακτηριστικό της λειτουργίας και της ανάπτυξης των συμπλεγμάτων παραγωγής, είναι η σύνδεση των τοπικών συγκριτικών πλεονεκτημάτων με τις σχέσεις συνεργασίας των σημαντικότερων οικονομικών δρώντων μιας περιφέρειας.

Ως εκ τούτου, το κοινωνικό κεφάλαιο έχει ιδιαίτερα βαρύνουσα σημασία καθώς συνιστά το βασικό μέσο σύζευξης των δρώντων στις συνεργατικές στρατηγικές (Putnam, 1993). Η σύνθεση ενός συνεκτικού επιπέδου εμπιστοσύνης και αμοιβαιότητας που τονώνει την αποδοτικότητα της κοινωνικής δικτύωσης διέρχεται μέσα από υψηλά επίπεδα κοινωνικού κεφαλαίου (Rydin, & Holman, 2004). Παράλληλα, το κοινωνικό κεφάλαιο εφόσον λειτουργήσει ως ένα άυλο περιουσιακό στοιχείο της περιφέρειας μπορεί να συμβάλει στην ενίσχυση των εκροών περιφερειακής ανάπτυξης (Pihkala et al, 2007).

Εν κατακλείδι, μπορεί να υποστηριχθεί ότι η ενδοπεριφερειακή συνεργασία συνιστά τη βάση οικοδόμησης θετικών συνθηκών περιφερειακής ανάπτυξης. Ως

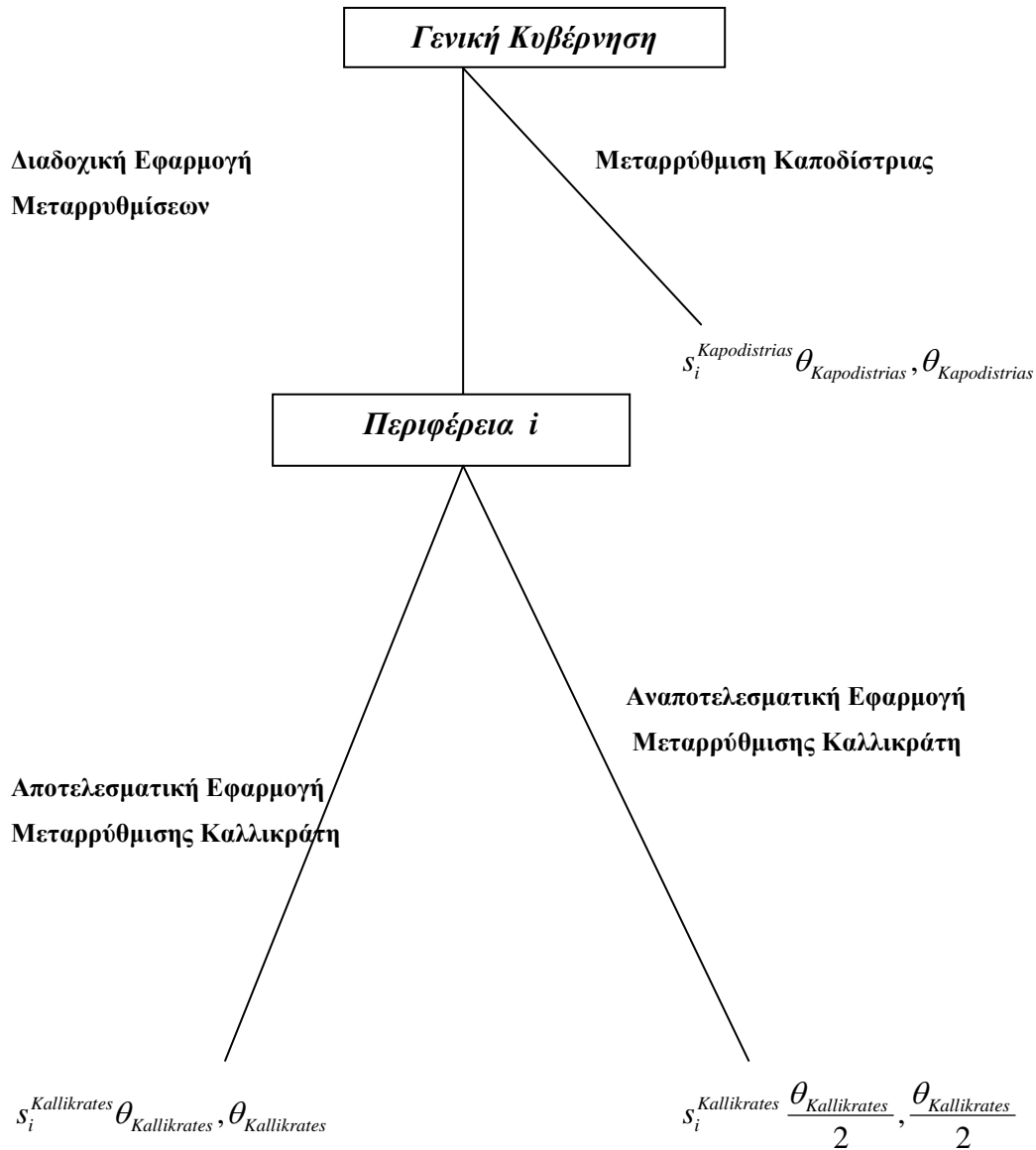
θεμέλιο αυτής, μπορεί να λειτουργήσει η αποτελεσματική υλοποίηση των θεσμικών μεταρρυθμίσεων της τοπικής αυτοδιοίκησης. Κεντρική συνεισφορά σε αυτή τη διαδικασία έχει η θετική υποδοχή τους από τους δρώντες των περιφερειών.

3. Μεθοδολογία

Η μεθοδολογία που χρησιμοποιεί η εργασία βασίζεται σε δύο πυλώνες. Ο πρώτος περιλαμβάνει τη χρήση ενός απλού παιγνίου εκτατικής μορφής, και ο δεύτερος τη διενέργεια πρωτογενούς έρευνας με σκοπό την άντληση των απαιτούμενων δεδομένων ώστε να μελετηθεί η ισορροπία του παιγνίου. Προγενέστερες έρευνες έχουν χρησιμοποιήσει τα υποδείγματα παιγνίων στην περιφερειακή οικονομική ανάλυση (Steinacker, 2004; Park, 2005; Hazakis & Ioannidis, 2012; Ioannidis, 2013; Sarafopoulos, Hazakis & Ioannidis, 2014; Sarafopoulos & Ioannidis, 2014), παρέχοντας σημαντικά ευρήματα στη μελέτη της επίδρασης που ασκούν οι στρατηγικές συνεργασίας στην περιφερειακή ανάπτυξη.

3.1 Το Παίγνιο

Το παίγνιο απαρτίζεται από δύο δρώντες, την κεντρική κυβέρνηση και μια περιφέρεια (i). Σκοπός της κεντρικής κυβέρνησης είναι να θεσπίσει τις δύο μεταρρυθμίσεις, ενώ αποστολή του συνόλου των δρώντων της περιφέρειας είναι η εφαρμογή τους. Η πρώτη στρατηγική της κεντρικής κυβέρνησης είναι η αποκλειστική εφαρμογή της μεταρρύθμισης του Καποδίστρια, και η δεύτερη στρατηγική είναι η διαδοχική εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων του Καποδίστρια και του Καλλικράτη. Αντίστοιχα η περιφέρεια, που στην συγκεκριμένη περίπτωση είναι η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη εφαρμόζει τις μεταρρυθμίσεις μέσα σε ένα αποτελεσματικό ή μη αποτελεσματικό πλαίσιο. Το παίγνιο παρίσταται στο γράφημα που ακολουθεί.

Γράφημα 1 Το Παιγνίο

Κεντρικό ρόλο στη διαμόρφωση της ισορροπίας έχει η μεταβλητή η θ , η προσμετρά το επίπεδο των τυπικών και άτυπων θεσμών σε μια περιφέρεια. Η μεταβλητή θ , η οποία προκύπτει από την ελληνική λέξη θεσμός ορίζεται ως εξής (Hazakis & Ioannidis, 2014):

$$\theta = \frac{Sc + Le + Lg + Ic}{4} \quad (1)$$

όπου S_c το κοινωνικό κεφάλαιο, L_e η τοπική επιχειρηματικότητα, L_g η τοπική αυτοδιοίκηση και I_c η διακυβερνητική συνεργασία.

Όπως διαφαίνεται και στο γράφημα άμεση επίδραση στη διαμόρφωση ισορροπίας έχει και η μεταβλητή s_i^{reform} , η οποία μετρά κατά κεφαλήν επιχορήγηση του κεντρικού κράτους προς την περιφέρεια. Η μεταβλητή αυτή ορίζεται ως εξής:

$$s_i^{reform} = \frac{S}{P} \quad (2)$$

όπου S το σύνολο των επιχορηγήσεων σε μια περιφέρεια για την επιλεγμένη χρονική περίοδο, και P ο συνολικός πληθυσμός της περιφέρειας κατά το ίδιο χρονικό διάστημα.

Με βάση τις στρατηγικές που έχουν στη διάθεση τους οι δύο δρώντες του παιγνίου και τις επιμέρους αποδόσεις τους η ισορροπία του παιγνίου διαμορφώνεται υπέρ της διαδοχικής εφαρμογής των δύο μεταρρυθμίσεων όταν ισχύει:

$$s_i^{Kallikrates} \theta_{Kallikrates} > s_i^{Kapodistrias} \theta_{Kapodistrias} \quad (3)$$

Σε κάθε άλλη περίπτωση η κεντρική κυβέρνηση δεν έχει κίνητρο να εφαρμόσει τις δύο μεταρρυθμίσεις. Ο ρόλος της περιφέρειας είναι καταλυτικός καθώς η αποτελεσματική εφαρμογή των δύο μεταρρυθμίσεων συμβάλλει στην ενίσχυση των αποδόσεων της, όσο και στην κινητοποίηση της κεντρικής κυβέρνησης να υλοποιήσει τις δύο μεταρρυθμίσεις. Εντούτοις, η κεντρική κυβέρνηση μέσω της κατανομής των επιχορηγήσεων στην περιφέρεια εξακολουθεί να ασκεί επίδραση στην ισορροπία.

3.2 Πρωτογενής Έρευνα.

Η πρωτογενής έρευνα έλαβε χώρα στην περιφέρεια της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, κατά τη διάρκεια του πρώτου εξαμήνου του 2013. Συνολικά στάλθηκαν 507 ερωτηματολόγια σε τοπικούς δρώντες και απαντήθηκαν τα 245, εύρημα που τονίζει ότι το ποσοστό απόκρισης ισούταν με 48,32%. Τα μέλη του δείγματος απαρτίστηκαν από θεσμικούς και μη θεσμικούς δρώντες της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Σκοπός της έρευνας υπήρξε η μελέτη της διαδοχικής

εφαρμογής των δύο πρόσφατων θεσμικών μεταρρυθμίσεων της τοπικής αυτοδιοίκησης, και των συνακόλουθων επιδράσεων που ασκήθηκαν στην σύνθεση των τυπικών (τοπική αυτοδιοίκηση-διακυβερνητική συνεργασία) και των άτυπων θεσμών (κοινωνικό κεφάλαιο-τοπική επιχειρηματικότητα). Κατά τον τρόπο αυτό, κατέστη εφικτή η μελέτη της ισορροπίας του εκτατικού παιγνίου που αναλύθηκε παραπάνω.

Στο ερωτηματολόγιο χρησιμοποιήθηκε η πεντάβαθμη κλίμακα Linker με σκοπό να μετρηθεί η επίδραση των μεταρρυθμίσεων στην ενδοπεριφερειακή συνεργασία (1:Ελάχιστη Επίδραση-5: Μέγιστη Επίδραση). Μια σειρά από συναφείς επιστημονικές εργασίες μελετήθηκαν με σκοπό την σύνθεση του ερωτηματολογίου της έρευνας (Roper, 2001; Narayan & Cassidy, 2001; Beugelsdijk, & Van Schaik, 2005; Feiock et al, 2010; Ladner & Fiechter, 2012; Caamario-Alegre et al, 2012; Falleth and Hansen, 2013).

Σχετικά με την αξιοπιστία των ευρημάτων σημαντικά στοιχεία παρέχει ο πίνακας 1. Ο δείκτης Cronbach's Alpha βρέθηκε σε υψηλά επίπεδα για τρεις από τις τέσσερις διαστάσεις των θεσμών συνεργασίας (κοινωνικό κεφάλαιο, τοπική επιχειρηματικότητα, τοπική αυτοδιοίκησης). Στον αντίποδα, σχετικά ασθενέστερες υπήρξαν οι τιμές του για τη διακυβερνητική συνεργασία. Είναι χαρακτηριστικό ότι τα ευρήματα ακολουθούν την ίδια κατεύθυνση στις τιμές τους για αμφότερες τις μεταρρυθμίσεις της τοπικής αυτοδιοίκησης.

	<i>Cronbach' salpha</i>
ΔιακυβερνητικήΣυνεργασία _{Καλλικράτης}	0,65
ΔιακυβερνητικήΣυνεργασία _{Καποδιστριας}	0,529
ΚοινωνικόΚεφάλαιο _{Καλλικράτης}	0,802
ΚοινωνικόΚεφάλαιο _{Καποδιστριας}	0,807
Επιχειρηματικότητα _{Καλλικράτης}	0,884
Επιχειρηματικότητα _{Καποδιστριας}	0,861
ΤοπικήΚυβέρνηση _{Καλλικράτης}	0,861
ΤοπικήΚυβέρνηση _{Καποδιστριας}	0,832

Πίνακας 1:

Αξιοπιστία Μεταβλητών Ερωτηματολογίου Πρωτογενούς Έρευνας

4. Αποτελέσματα

Στους επόμενους πίνακες παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας και η ισορροπία που διαμορφώθηκε στο παίγνιο. Στον πίνακα 2 προβάλλονται τα περιγραφικά στατιστικά μεγέθη της πρωτογενούς έρευνας. Η συντριπτική πλειονότητα των συμμετεχόντων στην έρευνα διαθέτει πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καθώς και σημαντική επαγγελματική εμπειρία, ενώ οι άντρες που συμμετείχαν στην έρευνα ήταν περισσότεροι από τις γυναίκες. Παράλληλα, παρατηρήθηκε μια μικρή οριακή αύξηση στην κατοχή θεσμικού ρόλου και στην συμμετοχή σε πολιτιστικές και κοινωνικές οργανώσεις κατά τη διαδικασία μετάβασης από τον Καποδίστρια στον Καλλικράτη.

<i>Φύλο</i>	<i>Άντρες</i>	<i>Γυναίκες</i>
	56,31%	43,69%
<i>Εκπαίδευση</i>	<i>Τουλάχιστον Πτυχίο Τριτοβάθμιας</i>	<i>Μέχρι Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση</i>
	85,7%	14,3%
<i>Εμπειρία</i>	<i>Περισσότερο από 6 Έτη</i>	<i>Λιγότερο από 6 Έτη</i>
	86,1%	13,9%
	<i>Ναι</i>	<i>Όχι</i>
<i>Θεσμικός Ρόλος (Καποδίστριας)</i>	46,53%	53,47%
<i>Θεσμικός Ρόλος (Καλλικράτης)</i>	51,43%	48,57%
<i>Συμμετοχή σε Πολιτιστικές/Κοινωνικές Οργανώσεις (Καποδίστριας)</i>	53,47%	46,53%
<i>Συμμετοχή σε Πολιτιστικές/Κοινωνικές Οργανώσεις (Καλλικράτης)</i>	57,51%	42,49%

Πίνακας 2:

Περιγραφικά Μεγέθη Πρωτογενούς Έρευνας

Συνακόλουθα, ο πίνακας 3 παριστά τα αποτελέσματα των μέσων όρων που έλαβαν οι μεταβλητές των τυπικών και άτυπων θεσμών. Μικρές διαφορές υπέρ του Καλλικράτη σε σύγκριση με την επίδραση του Καποδίστρια, παρατηρήθηκαν στους τυπικούς θεσμούς της διακυβερνητική συνεργασία (2,9-2,79) και της τοπικής

αυτοδιοίκησης (2,51-2,5). Στον αντίποδα, οι μεταβλητές της άτυπης συνεργασίας δέχθηκαν εντονότερη επίδραση κατά τη διάρκεια της πρώτης θεσμικής μεταρρύθμισης της τοπικής αυτοδιοίκησης. Συγκεκριμένα, οι διαφορές βρέθηκαν εντονότερες στο κοινωνικό κεφάλαιο (2,56-2,76) από ότι στην τοπική επιχειρηματικότητα (2,11-2,22). Συνεπώς, μπορεί να υπογραμμιστεί ότι η εφαρμογή του Καλλικράτη βασίστηκε περισσότερο στην τυπική συνεργασία των θεσμών παρά στην άτυπη συνεργασία.

Οι τιμές που έλαβε η μεταβλητή θ βρέθηκαν εντούτοις σχετικά υψηλότερα κατά την εφαρμογή του Καποδίστρια από ότι στην εφαρμογή του Καλλικράτη (2,51-2,57).

	Μέσος Όρος	Τυπική Απόκλιση
Τοπική Αυτοδιοίκηση (Καποδίστριας)	2,5	0,75
Τοπική Αυτοδιοίκηση (Καλλικράτης)	2,51	0,76
Διακυβερνητική Συνεργασία (Καποδίστριας)	2,79	0,52
Διακυβερνητική Συνεργασία (Καλλικράτης)	2,9	0,74
Κοινωνικό Κεφάλαιο (Καποδίστριας)	2,75	0,67
Κοινωνικό Κεφάλαιο (Καλλικράτης)	2,56	0,68
Τοπική Επιχειρηματικότητα (Καποδίστριας)	2,22	0,82
Τοπική Επιχειρηματικότητα (Καλλικράτης)	2,11	0,76
θ (Καποδίστριας)	2,57	0,59
θ (Καλλικράτης)	2,51	0,56

Πίνακας 3:

Τιμές Μεταβλητών Θεσμικής Συνεργασίας

Τέλος στον πίνακα 4 προσδιορίζονται τα αποτελέσματα της ισορροπίας του παιγνίου. Όπως διακρίνεται οι τιμές των κατά κεφαλήν επιχορηγήσεων που δόθηκαν στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη υπήρξαν υψηλότερες κατά την εφαρμογή του Καλλικράτη από ότι στην εφαρμογή του Καποδίστρια (303,87-209,99). Η διαφορά αυτή υπήρξε αρκετή, ώστε η τελική ισορροπία του παιγνίου να διαμορφωθεί υπέρ του Καλλικράτη με σημαντική διαφορά (762,21-539,63).

Μεταβλητή	Τιμή
S(Καποδίστριας)	209,99
S(Καλλικράτης)	303,87
Θ (Καποδίστριας) *S(Καποδίστριας)	539,63
Θ (Καλλικράτης) *S(Καλλικράτης)	762,21

Πίνακας 4:

Ισορροπία του Παιγνίου

Η διαμόρφωση της ισορροπίας του παιγνίου υποδεικνύει ότι η επίδραση της κεντρικής κυβέρνησης στην άσκηση περιφερειακής πολιτικής, εξακολουθεί να είναι σημαντική. Η ισορροπία του παιγνίου έλαβε χώρα περισσότερο, ως απόρροια των κατά κεφαλήν επιχορηγήσεων που δόθηκαν στους δρώντες της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, παρά λόγω της επίδρασης που ασκήθηκαν σε θεσμικές μορφές συνεργασίας από την εφαρμογή του Καποδίστρια και του Καλλικράτη. Κατά συνέπεια μπορεί να υπογραμμιστεί ότι, η διαδικασία ολοκλήρωσης της ενίσχυσης των τοπικών θεσμών συνεργασίας έχει αρκετά στάδια διαμόρφωσηςμέχρι την ολοκλήρωση της.

5. Συμπεράσματα

Η παρούσα έρευνα επιχείρησε να προσδιορίσει τις σημαντικότερες διαστάσεις των επιδράσεων που ασκήθηκαν στη θεσμική ενδοπεριφερειακή συνεργασία της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, μετά την εφαρμογή των πρόσφατων μεταρρυθμίσεων της τοπικής αυτοδιοίκησης. Οι μεταρρυθμίσεις του «Καποδίστρια» και του «Καλλικράτη» δημιούργησαν νέους όρους στην αποδοχή των τυπικών και άτυπων θεσμών εκ μέρους των περιφερειακών δρώντων. Παράλληλα, έθεσαν τις βάσεις για την εδραίωση συνεργατικών δράσεων ώστε να βελτιωθούν οι προοπτικές περιφερειακής ανάπτυξης.

Τα αποτελέσματα της πρωτογενούς έρευνας υπέδειξαν ότι, η εφαρμογή της πρώτης μεταρρύθμισης (Σχέδιο Καποδίστριας) βασίστηκε περισσότερο στους άτυπους θεσμούς (κοινωνικό κεφάλαιο, τοπική επιχειρηματικότητα), ενώ η επόμενη (Πρόγραμμα Καλλικράτης), αναπτύχθηκε μέσω των τυπικών θεσμών συνεργασίας (διακυβερνητική συνεργασία, τοπική αυτοδιοίκηση). Ωστόσο, η ισορροπία του παιγνίου διαμορφώθηκε υπέρ της μεταρρύθμισης του Καλλικράτη καθώς η κεντρική

κυβέρνηση υποστήριξε μέσω των κατά κεφαλήν επιχορηγήσεων την υλοποίηση της. Το εύρημα αυτό πιστοποιεί ότι η συμμετοχή της κεντρικής κυβέρνησης στην άσκηση περιφερειακής πολιτικής εξακολουθεί να είναι σημαντική και να διαμορφώνει τους όρους περιφερειακής ανάπτυξης.

Ως εκ τούτου, απαιτούνται πρόσθετες βελτιώσεις τόσο στο ρυθμιστικό πλαίσιο της τοπικής αυτοδιοίκησης όσο και στη δραστηριοποίηση των τοπικών δρώντων, ώστε η περιφερειακή πολιτική να ασκηθεί από τα κάτω (top-down). Οι βελτιώσεις μπορούν να αφορούν την ενίσχυση του ρόλου της περιφερειακής διοίκησης στην υλοποίηση στρατηγικών περιφερειακής ανάπτυξης. Επιπρόσθετα, οι τοπικοί δρώντες της δημόσιας και της ιδιωτικής σφαίρας οφείλουν να αναζητήσουν επιχειρηματικές στρατηγικές συνεργασίας ώστε να εκμεταλλευθούν με τον πλέον αποτελεσματικό τρόπο τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.

Βιβλιογραφία

- Amin, A. (1999), An Institutional Perspective on Regional Economic Development, *International journal of urban and regional research*, 23, (2), 365-378.
- Amin, A., Thrift N. (1995), Institutional Issues for the European Regions: From Markets and Plans to Socioeconomics and Powers of Association, *Economy and Society*, 24, (1), 41-66.
- Bathelt H., Gluckler J., (2003), Toward a relational economic geography, *Journal of Economic Geography*, 3 (2), 117-144.
- Beugelsdijk S., Van Schaik T., (2005), Social Capital and Growth in European regions: an empirical test, *European Journal of Political Economy*, 21,(2), 301-324.
- Caamario-Alegre J. , Lago-Penas S., , Reyes-Santias F., Santiago-Boubeta A., (2013): Budget Transparency in Local Governments: An Empirical Analysis, *Local Government Studies*, 39, (2), 182-207.
- Ελληνική Δημοκρατία, (2010), Νόμος 3852, «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης», Φ.Ε.Κ. 87 Τ. 'Α , 7/06/2010.
- Ελληνική Δημοκρατία, (1997), Νόμος 2539 «Συγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης», Φ.Ε.Κ. 244 Τ. 'Α , 4/12/1997.

- Eurostat, (2012), *Regional Book*, 2012, Brussels.
- Falleth, E.I. Hansen, G.S., (2011), Participation in planning; a study of urban development in Norway, Refereed article No. 42, August, 2011, *European Journal of Spatial Development* Διαθέσιμο στο <http://www.nordregio.se/EJSD/refereed42.pdf>- Πρόσβαση 19/12/2013.
- Feiock, R., (2009), Metropolitan Governance and Institutional Collective Action, *Urban Affairs Review*, 44, (3), 356-377.
- Feiock, R., Lee I.W., Park H.J., Lee, K.-H., (2010), Collaboration Networks Among Local Elected Officials: Information, Commitment, and Risk Aversion, *Urban Affairs Review*, 46, (2), 241– 262.
- Gordon, I.R., McCann, P., (2000), Industrial Clusters: Complexes, Agglomeration and/or Social Networks? *Urban Studies*, 37, (3), 513–532.
- Harvey, D., (1989), From Managerialism to Entrepreneurialism: The Transformation in Urban Governance in Late Capitalism, *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 71, (1), 3-17.
- Hazakis K., (2010), From market economics to institutional embedness of economic development: key ethical issues for transition societies, *International Journal of Economic Policy in Emerging Economies*, 3, (4), 385-397.
- Hazakis K., Ioannidis P.,G., (2014), From Kapodistrias to Kallikrates: Intraregional Cooperation and Local Governments Institutional Reforms in Eastern Macedonia and Thrace, *International Journal of Global and Trade Markets* (forthcoming).
- Hazakis, K. Ioannidis, P.G., (2012), Modelling institutions- firms' interaction in a local context: A game approach, *Journal of Regional and Socioeconomic Issues*, 2, (2), 69-94.
- Hlepas N.K., Getimis P., (2011), Impacts of Local Government Reforms in Greece: An Interim Assessment, *Local Government Studies*, 37, (5), 517-532.
- Kuhlmann, S., Wollmann H., (2011), The Evaluation of Institutional Reforms at Sub-national Government Levels: A Still Neglected Research Agenda, *Local Government Studies*, 37, (5), 479-494.
- Ioannidis, P.G., (2013), Local Government Institutional Reforms and Cooperation among Local Actors: The Case of Eastern Macedonia and Thrace ‘, Paper presented at the 6th Biennial Hellenic Observatory PhD Symposium on Contemporary Greece and Cyprus 6-7 June 2013, Hellenic Observatory, London School of Economics .

Ladner, A., Fiechter, J., (2012), The Influence of Direct Democracy on Political Interest, Electoral Turnout and Other Forms of Citizens' Participation in Swiss Municipalities, *Local Government Studies*, 38, (4), 437-459.

Lalenis, K. , Liogas, V., (2002), 'Reforming Local Administration in Greece to achieve decentralization and effective management on space: The Failure of Good Intentions', Department of Planning and Regional Development, University of Thessaly, School of Engineering , Discussion Paper Series, 8, (18),423-446.

Maskell P., (2001), Towards a Based-Knowledge Theory of the Geographical Cluster, *Industrial and Corporate Change*, 10, (4), 921-943.

Narayan, D., Cassidy. M., (2001), A Dimensional Approach to Measuring Social Capital: Development and Validation of a Social Capital Inventory". *Current Sociology* 49, 59-102.

Park., H.J., (2005), Collaborative Approach to Economic Development of Local Governments and Institutional Collective Action, Ph.D. Thesis, The Florida State University, College of Social Science.

Pihkala, T., Harmaakorpi, V., Pekkarinen, S., (2007), The Role of Dynamic Capabilities and Social Capital in Breaking Socio-Institutional Inertia in Regional Development, *International Journal of Urban and Regional Research*, 31, (4), 836-852.

Putnam, R., (1993), *Making Democracy work: Civic traditions in modern Italy*, Princeton: Princeton University Press.

Roper, S., (2001), Innovation, Networks and Plant Location: Some Evidence for Ireland, *Regional Studies*, 35, (3), 215-228.

Sarafopoulos, G., Hazakis, K. J., Ioannidis, P.G., (2014), Modeling economic growth policy interaction with local government reform: Evidence from Eastern Macedonia and Thrace, *East West Journal of Economics and Business Special Issue*, (Forthcoming).

Sarafopoulos, G., Ioannidis P.G., (2014), Local Agents' Cooperation as a Signal Game: Firms, Local Governments and Investment Strategies, *Procedia Economics and Finance*, 9, 133-141.

Steinacker, A., (2004), *Game Theoretic Models of Metropolitan Cooperation in Metropolitan Governance: Conflict, Competition and Cooperation* edited by Richard C. Feiock. Washington D.C.: Georgetown University Press.

